

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

TOLERANCJA

STUDIA I SZKICE

**Redakcja naukowa serii
Adam ROSÓŁ
Marek S. SZCZEPAŃSKI**

Tom XV

Częstochowa 2009–2010

Recenzent
Andrzej Niesporek

Redaktorzy naukowi
Adam Rosół
Marek S. Szczepański

Redaktor
Andrzej Miszczak

Korekta
Paulina Piasecka

Redaktor techniczny
Piotr Gospodarek

Projekt okładki
Sławomir Sadowski

© Copyright by Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2010

ISBN 978-83-7455-156-4
ISSN 1734-2155

Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8
tel. (0-34) 378-43-29, fax (0-34) 378-43-19.
www.ajd.czyst.pl
e-mail: wydawnictwo@ajd.czyst.pl

Spis treści

Od redaktorów	5
Małgorzata Dawidziak-Kładoczn	
Analiza leksykalno-semantyczna wyrazu tolerancja	11
Jolanta Wilsz	
Funkcjonowanie człowieka w kontekście procesów demokratycznych ...	25
Justyna Tomczyk	
Kobieta w polityce – podmiot marginalizowany?	37
Paweł Kocoń	
Określenia Żyd, tożsamość żydowska – przegląd definicji, problemy metodologiczne	49
Mariola Janeta	
Marginalizacja społeczna jako strategia przystosowawcza migrantów ..	65
Michał Zgajewski	
Marginalizacja Indian meksykańskich w polskich relacjach z lat 1945–1989	81
Anna Konert	
Trzeci wiek w oczach młodego pokolenia. Starość jako wartość czy jako ciężar?	97
Wioleta Duda, Daniel Kukla	
Marginalizacja osób starszych na rynku pracy	117
Adrianna Sarnat-Ciastko	
Tolerancja czy wykluczenie? Społeczny odbiór nastolatek w ciąży i dorastających matek w świetle literatury	129
Konrad Stępnik	
Zastosowanie pojęcia marginalizacji/wykluczenia społecznego do analizy sytuacji osób bezpłodnych	151
Joanna Juszczak-Rygałło	
Społeczne aspekty integracji dzieci zróżnicowanych sprawnościowo ...	163

Katarzyna Budziałowska	
Postrzeganie dewiacyjności w funkcjonowaniu dzieci i młodzieży z ADHD	183
Joanna Palka	
Determinanty wykluczenia społeczno-zawodowego osób chorujących psychicznie w świetle teorii socjologicznych	203
Janina Kosmala	
Oczekiwania wobec edukacji XXI wieku	219
Ewa Krzyżak-Szymańska, Andrzej Szymański	
(Nie)korzystanie z nowoczesnych technologii komunikacyjnych – tolerancja społeczna czy wykluczenie cyfrowe	229
Artur Borcuch	
Relacje pomiędzy wykluczeniem społecznym a wykluczeniem finansowym	253
Varia	
Zdzisław Kosztołowicz, Dorota Ortenburger, Michał Kosztołowicz	
Osobowość w ujęciu relacyjnym	267
Agata Woźniak-Krakowian, Dorota Ortenburger	
Od wiktyimizacji do marginalizacji społecznej. Efekt gasnącego światła u ofiar przemocy	279
Magdalena Cutter	
Program aktywizacji zawodowej na Dolnym Śląsku w 2006 roku	285
Noty o autorach	303

Od redaktorów

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny tom „Tolerancji”, który zawiera głównie teksty poświęcone problematyce marginalizacji/wykluczenia społecznego, dokonującego się z wielu różnych względów. Nie rozstrzygając ewentualnych sporów o synonimiczny charakter pojęć marginalizacji i wykluczenia, możemy uznać, że mieści się w nich szereg kwestii, posiadających charakter problemów społecznych we współczesnym świecie. Zagadnienia z tym związane to ważna problematyka również z punktu widzenia tolerancji. Sama tolerancja w kontekście wykluczenia objawia swoją wieloaspektowość. Z jednej strony nie tolerujemy często tych, których wykluczamy, ale z drugiej tolerujemy wykluczanie. Tom otwiera więc artykuł zawierający leksykalno-semantyczną analizę pojęcia tolerancja, którego autorką jest **Małgorzata Dawidziak-Kładoczna**. Autorka analizuje znaczenie terminu tolerancja w słownikach ogólnych języka polskiego, w tekstach oraz powiązania tego pojęcia z innymi. Z punktu widzenia często toczonych sporów o tolerancję, warto zapamiętać, że jest to pojęcie wieloznaczne, odnoszące się do różnych rzeczy lub zjawisk i ambiwalentne z perspektywy aksjologicznej.

Problemy politycznego wykluczenia są przedmiotem namysłu w dwóch kolejnych artykułach. **Jolanta Wilsz** podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie o relacje pomiędzy systemem demokratycznym a indywidualną homeostazą człowieka. Autorka stwierdza, że system demokratyczny najpełniej zabezpiecza samoregulacyjne procesy człowieka. Zwiększa bowiem możliwości rozwoju własnego, samorealizacji, czucia się podmiotem, doznawania pozytywnych emocji. Zapewnia więc najwyższy poziom partycypacji i tym samym zapobiega w najwyższym stopniu wykluczeniu. **Justyna Tomczyk** omawia natomiast problem marginalizacji kobiet w polityce. Autorka stara się odpowiedzieć na pytanie, czy kobiety są w polityce marginalizowane, i jakie są konsekwencje tego procesu, rozważa proponowane strategie kwotowe i parytetowe, podkreślając nie tylko ich dodatnie, ale również ujemne strony. Skuteczniejsze, w perspektywie długookresowej, byłyby zabiegi edukacyjne i socjalne nastawione na zmiany świadomości oraz sytuacyjne ułatwienia dla aktywności politycznej kobiet.

Kolejne trzy teksty odnoszą się do problematyki wykluczenia w kontekście cech etniczno-kulturowych. Cykl ten zapoczątkowuje artykuł autorstwa **Pawła**

Koconia na temat zaliczania do kategorii „bycia Żydem”. Autor, analizując procesy definiowania tożsamości żydowskiej, wyróżnia dwa jej typy. Jedne określa jako „zewnątrzsterowne”, czyli Żydem zostaje się na mocy nadania czy stygmatyzacji; drugie – poprzez autodefinicję, gdy jednostka sama kwalifikuje swą przynależność do Żydów. **Mariola Janeta** podejmuje natomiast analizę sposobu przystosowania imigrantów do nowego środowiska społeczno-kulturowego. Marginalizacja jako strategia przystosowawcza imigrantów łączy się z ograniczonym uczestnictwem i ograniczonym dostępem do poszczególnych instytucji społeczeństwa. Proces ten ma złożony charakter i przebiega na wielu płaszczyznach. Na przebieg procesów adaptacyjnych wpływają, zdaniem autorki, indywidualne predyspozycje imigrantów i postawa członków społeczności przyjmującej, będącej w roli gospodarzy. **Michał Zgajewski** – analizuje sposób przedstawiania problematyki marginalizacji Indian meksykańskich w obrębie struktur społecznych Meksyku w polskich relacjach z lat 1945–1989. Materiały te ukazywały zarówno przyczyny marginalizacji wspólnot indiańskich, jak i próby ich integracji ze społeczeństwem meksykańskim. Autor podkreśla złożoność omawianego zagadnienia związaną z koniecznością pogodzenia integracji z zachowaniem kultury i tradycji Indian. Porównując stan opisywany przez autorów relacji z lat 1945–1989 ze stanem obecnym, autor stwierdza, że sytuacja Indian nie uległa zmianie, co wydaje się być konstatacją, która powinna skłaniać do zastanowienia nad kierunkiem przemian współczesnego świata.

W wielu kolejnych artykułach problematyka marginalizacji jest odnoszona do różnych kategorii społecznych. W pierwszej kolejności są to dwa teksty dotyczące osób starszych, które stanowią jedną z ważniejszych kategorii podatnych na procesy wykluczania i marginalizacji. W dość powszechnym oglądzie związane jest to z charakterem przemian cywilizacyjnych, w ramach których ceni się młodość i wygląd, a nie wiedzę i doświadczenie.

W pierwszym tekście, poświęconym sytuacji wykluczenia osób starszych, **Anna Konert** koncentruje swoją uwagę na postrzeganiu ludzi starszych przez ludzi młodych w wieku 18–35 lat. Autorka przedstawia stereotypowy obraz człowieka starego funkcjonujący w Polsce. Stereotyp ten jest w znacznym stopniu zbudowany z ujemnych wyobrażeń. Podobnie młodzież, ma wiele negatywnych opinii na temat starości i procesu starzenia się. Co ciekawe, sami młodzi często jednak wyrażają opinie o swojej starości w kategoriach spokoju i radości. **Wioleta Duda i Daniel Kukla** swój artykuł poświęcają z kolei problematyce marginalizacji osób starszych na rynku pracy. Autorzy podkreślają, że wykluczanie ludzi starszych z rynku pracy następuje właśnie ze względu na ich wiek, a nie ze względu na brak kompetencji czy też umiejętności. Brak umiejętności wykorzystania wiedzy i doświadczenia osób starszych stanowi z pewnością dużą stratę dla społeczeństwa. Autorzy formułują też zalecenia dotyczące działań do-

radczych, jakie winny być podejmowane wobec tej kategorii przez wyspecjalizowane służby.

Wykluczenie może dotyczyć nie tylko osób starszych, mogą podlegać mu też ludzie młodzi, na co wskazuje analiza sytuacji społecznej nastolatek w ciąży dokonana przez **Adriannę Sarnat-Ciastko**. Autorka omawia przyczyny nastoletniego rodzicielstwa oraz poglądy dotyczące nastolatek w ciąży. W społeczeństwie występuje wiele stereotypowych przekonań na temat nastoletnich matek, natomiast nierozwiązanym problemem jest brak wypracowanych form udzielania im profesjonalnej pomocy. Przedwczesne, nieplanowane macierzyństwo lub bezskutecznie oczekiwane, często dramatycznie przeżywana bezpłodność, niemożność posiadania dzieci, to swoiste klamry wpisujące zagadnienia demograficzne w kontekst wykluczenia. W nawiązaniu do tych kwestii **Konrad Stępnik** rozpatruje problem bezpłodności. Autor omawia przyczyny bezpłodności i jej konsekwencje z punktu widzenia medycznego i społecznego, proponując podjęcie analizy z uwzględnieniem kategorii marginalizacji i wykluczenia społecznego. Bezpłodność uniemożliwia realizację ważnych społecznie wartości i może rodzić subiektywne poczucie wykluczenia u osób bezpłodnych. Brak zorganizowanej pomocy instytucjonalnej dla ludzi dotkniętych tym problemem, tym bardziej w świetle danych pokazujących, że osoby bezpłodne stanowią coraz liczniejszy odsetek populacji, stanowi bardzo ważne wyzwanie dla całego społeczeństwa.

Dla dwóch kolejnych autorek przedmiotem namysłu jest sytuacja dzieci niepełnosprawnych i z zespołem ADHD. **Joanna Juszczyk-Rygallo** podejmuje w swoich rozważaniach problem integracji dzieci niepełnosprawnych. Analizuje ich sytuację w rodzinie i instytucjach szkolnych oraz opiekuńczych. Zadanie integracji, po okresie dominacji edukacji specjalnej, stawia wyzwania wobec instytucji edukacyjnych, a te nie zawsze są przygotowane do niego w sposób właściwy. O skali tego problemu i sposobach zaradzania mu możemy się dowiedzieć z przeprowadzonej analizy badań na ten temat. **Katarzyna Budziałowska** analizuje aspekty biopsychologiczne i związane z nimi prawidłowości w funkcjonowaniu osób z zespołem ADHD. Przedstawia szereg koncepcji dotyczących zjawiska marginalizacji, dewiacji, naznaczania i stygmatyzacji w ujęciu wielu autorów, które mogą posłużyć do scharakteryzowania położenia społecznego chorych na ADHD.

Joanna Palka tematem swojego artykułu uczyniła problem wykluczenia społeczno-zawodowego osób chorych psychicznie, wykorzystując do analizy teoretyczną perspektywę konstruktywizmu społecznego. Autorka analizuje wewnętrzne i zewnętrzne czynniki wpływające na wykluczenie osób chorych psychicznie. Wykluczenie chorych psychicznie stanowi również problem społeczny, którego analizowanie przez socjologów może mieć ważny wpływ praktyczny na

proces zapobiegania wykluczeniu. Formułuje również oczekiwania-postulaty pod adresem socjologii i socjologów.

Nie tylko jednak cechy, na które nie mamy wpływu, stanowią czynnik powodujący zagrożenie wykluczeniem społecznym. O takim wykluczeniu mogą decydować wiedza i umiejętności zdobywane w ciągu życia. **Janina Kosmala** odpowiada na pytanie, czy system edukacji jest w stanie efektywnie kształcić w dotychczasowej strukturze organizacyjnej, przy swoim dotychczasowym wyposażeniu i kompetencjach informacyjnych nauczycieli. Negatywna odpowiedź na te pytania skłania do sformułowania postulatu uelastycznienia struktury organizacyjnej szkolnictwa oraz poczynienia inwestycji w wyposażenie materialne edukacji oraz w nauczycieli. To, co jest jednym z aspektów rozważań J. Kosmali, stanowi główny problem w tekście **Ewy Krzyżak-Szymańskiej i Andrzeja Szymańskiego**. Autorzy artykułu przedstawiają w nim problem wykluczenia cyfrowego jako swoisty rodzaj wykluczenia społecznego dzisiejszych czasów. Rozwój nowych technologii i krystalizowanie się społeczeństwa informacyjnego wymusza na ludziach posiadanie nowych umiejętności takich, jak np. posługiwanie się telefonem komórkowym, komputerem, czy użytkowanie zasobów informacyjnych w Internecie. Ci, którzy nie nadążają za zmianami cyfrowymi, stają się wykluczeni społecznie, nie mogą skutecznie realizować swoich potrzeb czy sprawnie komunikować się. Autorzy omawiają skutki wykluczenia cyfrowego i jego zakres w Polsce. Wykluczeniu finansowemu poświęca swój artykuł **Artur Borcuch**, rozpatrując problem relacji pomiędzy wykluczeniem społecznym i wykluczeniem finansowym. Jednym z najistotniejszych problemów jest rola ubóstwa, które może być rozpatrywane jako przyczyna, jak i skutek wykluczenia, oraz uznawane za jeden z jego wymiarów i stopni. Wykluczenie finansowe polegające na braku dostępu do systemu finansowego może natomiast wystąpić z powodów samowykluczenia lub braku spełniania wymogów ustanawianych przez system finansowy. Kategorią szczególnie zagrożoną wykluczeniem finansowym są osoby starsze.

Niniejszy tom zamykają dwa teksty o tematyce nieodnoszącej się do problemu marginalizacji i wykluczenia. W tekście autorstwa **Zdzisława Kosztolowicza, Doroty Ortenburger i Michała Kosztolowicza**, przedstawiono opracowywaną przez interdyscyplinarny zespół metodę redukcji statystycznej, zastosowaną do mapy czynników osobowościowych. Metoda redukcji statystycznej pozwala określić zależności istotne dla jednostki oraz całej populacji. Autorzy wykazują, że stosując blisko siebie wskaźnik relacyjny oraz relację, możemy wykrywać zależności istotne u poszczególnych jednostek w dowolnych podpopulacjach, a które dla całej populacji takie nie są. **Magdalena Cutter** analizuje realizację programów aktywizacji zawodowej na Dolnym Śląsku. Autorka prezentuje formy aktywizacji zawodowej realizowane w Polsce. Dokonuje analizy

wybranych metod aktywizacji zawodowej stosowanych przez poszczególne powiatowe urzędy pracy na Dolnym Śląsku. Prowadzone programy aktywizacji zawodowej są zróżnicowane, lecz ich aktywność nie jest w tym względzie powiązana ze stopą bezrobocia na danym terenie.

Zachęcając do lektury zamieszczonych prac, prosimy o ewentualne uwagi oraz przysyłanie tekstów do następnych tomów. Prosimy o dostosowanie swoich tekstów do zasad zamieszczonych na końcu tomu.

Noty o autorach

Artur Borcuch

Urodzony w 1977 r., doktor nauk ekonomicznych. Pracownik w Instytucie Zarządzania, Wydziału Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Autor książek pt. *Pieniądz elektroniczny. Pieniądz przyszłości*, CeDeWu, Warszawa 2007, *Globalny system pieniędzy*, CeDeWu, Warszawa 2009, *Společności wirtualne a wirtualny obieg pieniądza*, CeDeWu, Warszawa 2009. Autor kilkudziesięciu artykułów dotyczących zagadnień e-płatności, systemów płatności wysokokwotowych i detalicznych oraz społeczeństwa informacyjnego.

Katarzyna Budziałowska

Pedagog-terapeuta, specjalista socjoterapii i oligofrenopedagogiki, doktorantka Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, rozprawa doktorska to studium socjologiczne dotyczące analizy postrzegania dzieci z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi (ADHD) przez otoczenie społeczne. W Częstochowie prowadzi prywatny gabinet psychoterapeutyczno-edukacyjny, zajmuje się terapią indywidualną dzieci, młodzieży i rodziców, prowadzi indywidualne konsultacje dla młodzieży i rodziców oraz warsztaty i treningi umiejętności wychowawczych dla rodziców i kadry pedagogicznej placówek oświatowych.

Ostatnie publikacje:

- *Poradnictwo rodzinne w dobie przemian współczesnych*, [w:] D. Kukła, *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka. Wybrane obszary*, Warszawa 2009.
- *Osobowość pedagoga i jego wizerunek medialny*, [w:] M. Kondracka, A. Łysak, *Edukacja, wychowanie, poradnictwo w kulturze popularnej*, Wrocław 2009.
- *Potoczny i medialny kontekst neurologicznego zespołu ADHD i jego konsekwencje dla współczesnej edukacji* (tekst przygotowywany do druku przez Zakład Pedagogiki Mediów Uniwersytetu Wrocławskiego).

Magdalena Cutter

Absolwentka Wydziału Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego (dawniej Akademia Ekonomiczna) im. Oskara Langego we Wrocławiu, studia ukończyła w 2002 roku. W latach 2002–2006 zatrudniona w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu. Od 2007 roku pracownik oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu.

Małgorzata Dawidziak-Kładoczna

W roku 2003 uzyskała na Uniwersytecie Wrocławskim stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (rozprawa pisana pod kierunkiem prof. dr hab. Ireny Kamińskiej-Szmaj). Jest autorką kilkunastu artykułów naukowych z zakresu, m.in. lingwistyki kulturowej, języka polityki i glottodydaktyki, a także książki *„Cherlacy z sercem oziębłym”. O języku pism i mów Józefa Piłsudskiego* (Łask 2004), napisanej na podstawie pracy doktorskiej. Od października 2005 roku zatrudniona w Instytucie Filologii Polskiej Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie na stanowisku adiunkta. Obecnie przygotowuje rozprawę habilitacyjną na temat mów sejmowych z doby Sejmu Wielkiego. Ponadto pracuje nad wydaniem podręcznika dla dzieci do nauki języka polskiego jako obcego, a także opracowuje materiał onomastyczny dotyczący nazw polskich domów noclegowych.

Wybrane publikacje:

- *Jezicko-kulturni wid glawie u polskom*, [w:] *Kodowi sławienskich kultura*, Belgrad 1999.
- *Wartościowanie sejmu w przemówieniach parlamentarnych Józefa Piłsudskiego*, [w:] *Język w kręgu wartości*, red. J. Bartmiński, Lublin 2003.
- *„Cherlacy z sercem oziębłym”. O języku pism i mów Józefa Piłsudskiego*, Łask 2004;
- *Czas w mowach Józefa Piłsudskiego*, „Język a Kultura”, t. XIX: *Czas – język – kultura*, red. A. Dąbrowska, A. Nowakowska, Wrocław 2006;
- *Struktura gatunkowa szesnastowiecznego witania poselskiego*, „Język Polski” 2007, z. 3;
- *Wykorzystanie strategii ludycznych w nauczaniu dzieci języka polskiego jako obcego*, „Przegląd Glottodydaktyczny”, t. XXV, Warszawa 2008.

Wioletta Duda

Magister z zakresu pedagogiki o specjalności doradztwo zawodowe. Pracownik naukowy Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (Instytut Pedagogiki, Zakład Doradztwa Zawodowego). Autorka i współautorka kilkunastu artykułów o tematyce doradczej. Szczególne zainteresowania skupiają się wokół

grup specjalnego ryzyka w poradnictwie. Doradca zawodowy w licznych projektach EFS.

Mariola Janeta

Magister socjologii oraz nauk politycznych; studentka studiów doktoranckich w zakresie socjologii na Uniwersytecie Śląskim; przygotowuje rozprawę doktorską na temat migracji powrotnych. Autorka publikacji *Świat po 11 września jako globalna wioska niesprawiedliwości Wój(t)a Sama. Próba socjologicznej analizy społeczeństwa XXI wieku*, [w:] *Pisma Humanistyczne. Zeszyty naukowe. Forum studenckich kół naukowych Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego*, red. M. Kaczmarczyk, A. Turska, Uniwersytet Śląski, Katowice 2004, a także współautorka publikacji *Reklama społeczna a propaganda*, [w:] *Granice i zastosowanie reklamy społecznej*, red. K. Keler, M. Nózka, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2007.

Joanna Juszczyk-Rygallo

Doktor, adiunkt w Instytucie Edukacji Przedszkolnej i Szkolnej Akademii Jana Długosza w Częstochowie. Prowadzi badania naukowe w zakresie translatoryki i literaturoznawstwa. W obszarze jej zainteresowań znajdują się również teoria i praktyka wychowania literackiego w przedszkolu i w klasach I–III szkoły podstawowej oraz funkcjonowanie i integracja dzieci zróżnicowanych sprawnościowo.

Paweł Kocoń

Adiunkt w Katedrze Zarządzania Publicznego i Nauk Społecznych. Socjolog i student psychologii. Nauczyciel akademicki (socjologia, psychologia, public relations), trener w zakresie marketingu, obsługi klienta i prowadzenia szkoleń. Konsultant PR w opracowywaniu kampanii public relations i doborze pracowników w Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich. Prowadzi badania naukowe na temat budowania wizerunku, roli public relations w polityce obronnej państwa, krytyki public relations.

Anna Konert

Magister socjologii i kulturoznawstwa, asystent w Instytucie Filozofii, Socjologii i Psychologii w zakresie socjologii w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, doktorantka w Instytucie Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Posiada kilkuletnie doświadczenie w pracy warsztatowej z polską i niemiecką młodzieżą. Zainteresowania: adaptacja kulturowa podczas studiów zagranicz-

nych, marginalizacja ludzi starych, relacje międzypokoleniowe młodzi–starzy, świadomość historyczna.

Janina Kosmala

Doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Socjologii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Główne zainteresowania naukowe: problemy społeczeństwa informacyjnego, edukacja w społeczeństwie informacyjnym, socjologia pracy.

Ważniejsze publikacje:

- J. Kosmala, *Nauczyciele wobec procesu informatyzacji edukacji*, Częstochowa 2008;
- *Kapitał ludzki i społeczny w przestrzeni europejskiej. Przypadek Częstochowy*, red. D. Czakon, J. Kosmala, Częstochowa 2007;
- S. Badora, D. Marzec, J. Kosmala, *Komunikacja i podmiotowość w relacjach szkolnych*, Częstochowa 2000/2001;
- J. Kosmala, *Autorytet nauczyciela w teorii i badaniach socjologicznych*, Częstochowa 1999.

Daniel Kukla

Doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Pracownik Zakładu Doradztwa Zawodowego Instytutu Pedagogiki Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Autor publikacji zwartych oraz kilkudziesięciu artykułów opublikowanych w kraju i zagranicą. Specjalizuje się w doradztwie zawodowym i komunikacji społecznej, kompetencjach i kwalifikacjach zawodowych.

Ważniejsze publikacje:

- *Komunikacja w doradztwie zawodowym*, red. D. Kukla, Radom 2008;
- *Edukacja – Wsparcie – Praca w życiu osób niepełnosprawnych. Wybrane aspekty*, red. D. Kukla, Ł. Bednarczyk, Warszawa 2008;
- *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka. Wybrane obszary*, red. D. Kukla, Warszawa 2009;
- D. Kukla, *Rozterki współczesnego doradcy zawodowego*, [w:] *Polskie doradztwo dla młodzieży – idea czy rzeczywistość*, red. H. Skłodowski, Łódź 2008;
- D. Kukla, *Kompetencje zawodowe pracownika socjalnego współczesnej europy wyznacznikiem jego profesjonalizmu*, [w:] *Praca socjalna narzędziem integracji społeczności lokalnej*, red. M. Mirowska, Częstochowa 2008;
- D. Kukla, *Communicative competences of a job advisor*, [w:] *Studia i rozprawy*, red. J. Podgórecki, Warszawa 2007;

-
- D. Kukla, J. Podgórecki, *Communication Theories Review*, „Aktualni Problemi Psychologi”, t. 1 (periodyk wydawany przez Instytut Psychologii im. G.S. Kostiuks APN Ukraina);
 - D. Kukla, *Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych przyszłych nauczycieli*, [w:] *Kompetencja w porozumiewaniu się nauczyciela akademickiego. Wielorakie perspektywy*, red. J.M. Maliszewski, Toruń 2007;
 - D. Kukla, B. Nowicka, *Professional preparation of future job advisors and challenges of the contemporary labour market*, „Edukacja Ekonomistów i Menedżerów. Problemy. Innowacje. Projekty”, nr 7, Warszawa;
 - D. Kukla, *Teaching communication and acquisition of communicative skills by educators*, [w:] *Global education up to the future*, red. A. Akimjak, D.H. Lubcker, Warszawa – Marshall – Rużomberok 2007/2008;
 - D. Kukla, J. Podgórecki, *Atributions of empathy in social communication*, „Theoretical and Applied Problems of Psychology”, nr 3 (14), 2006. Periodyk wydawany przez Wschodnioukraiński Uniwersytet Państwowy im. W. Dala.

Michał Kosztołowicz

Doktor, emerytowany nauczyciel akademicki Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Zainteresowania: zastosowanie metod matematycznych w pedagogice, psychologii i medycynie. Ważniejsze publikacje:

- *Możliwości wykorzystania wybranych metod matematycznych do szacowania rezultatów kształcenia*, Kielce 1988;
- *Formalne kryteria prawdziwości w matematyce a twierdzenie Gödla*, „The Peculiarity of Man”, vol. 6, Warszawa – Kielce 2001;
- *Evaluation of postoperative pain with the statistic metod*, [w:] *Application of mathematics in biology and medicine*, University of computer engineering and telecommunications in Kielce, Kielce 2004 (wspólnie z M. Szerlą).

Zdzisław Kosztołowicz

Doktor, adiunkt w Uniwersytecie im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Zainteresowania: logika matematyczna, topologia. Ważniejsze publikacje (współautor M. Kosztołowicz):

- *Intuicja – myśl – struktura osobowościowa jako bezład i porządek*, „The Peculiarity of man”, vol. 8, Warszawa – Kielce 2003;
- *Funkcjonalność wspólnego sensu w procesie kształcenia matematyki*, „Studia Methodologica”, t. 8, Ukraina 2000;
- *Entropia w procesie dydaktycznym*, [w:] *Niektóre problemy pomiaru czynności i zjawisk dydaktycznych*, Kielce 1999.

Ewa Krzyżak-Szymańska

Urodzona w 1968r., doktor nauk humanistycznych. Główne zainteresowania naukowe: zjawisko demoralizacji i przestępczości nieletnich, patologie społeczne, profilaktyka.

Ostatnie publikacje:

- *Zagrożenia uzależnieniami wśród młodzieży gimnazjalnej*, [w:] *Zagrożenia cywilizacyjne dzieci i młodzieży w kontekście pedagogicznym*, Mysłowice 2009 (współautor A. Szymański);
- *Czynniki zakłócające proces szkolnej adaptacji gimnazjalistów*, [w:] *Zagrożenia cywilizacyjne dzieci i młodzieży w kontekście pedagogicznym*, Mysłowice 2009 (współautor A. Szymański);
- *Zagrożenia cywilizacyjne dzieci i młodzieży w kontekście pedagogicznym*, red. E. Krzyżak-Szymańska, Mysłowice 2009;
- *Kształcenie dorosłych w grupach dyspozycyjnych na przykładzie szkolnictwa policyjnego*, [w:] *Dorosły w procesie kształcenia*, red. A. Fabiś, B. Cyboran, Bielsko-Biała – Zakopane 2009 (współautor A. Szymański);
- *Działalność Policji w zapobieganiu i zwalczaniu przemocy w rodzinie*, [w:] *Rodzina na początku III tysiąclecia – obraz przeszłości i teraźniejszości*, t. 2, red. H. Marzec, Cz. Wiśniowski, Piotrków Trybunalski 2009, (współautor A. Szymański).

Dorota Ortenburger

Psycholog, pracuje na Wydziale Nauk Społecznych AJD w Częstochowie; doktorat na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Autorka czterech książek, m.in. *Psychofizjologiczne uwarunkowania bólu i jego leczenie* (2001), *Czynniki psychologiczne w bólu przewlekłym* (2005) i rozdziałów, m.in. *Postawy wobec leczenia bólu – granice tolerancji?* (2000), *Symptomy stresu u dziecka a cechy przeżywanego bólu pooperacyjnego* (2003), *Formy pomocy psychologicznej w Poradni Leczenia Bólu* (2009), *Rozumowanie w probabilistycznej interpretacji języka na przykładzie semantyki osobowościowej*. Należy do International Association for the Study of Pain IASP. Kierowała projektem badawczym „Personality predictors in depression at chronic musculoskeletal pain patients”, przyznanym w konkursie przez Scientific Program Committee IASP (2008).

Joanna Palka

Magister socjologii (studia na UJ). Asystent – pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Socjologii Instytutu Filozofii, Socjologii i Psychologii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (2008/2009). Trener pracy,

koordynator projektu. Obecnie pracuje w Stowarzyszeniu na rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej w Krakowie. Brała udział w międzynarodowym projekcie „Wykluczenie społeczne, młodzież, chorzy psychicznie, mniejszości etniczne w Geel” (Belgia), gdzie zapoznała się z tematyką marginalizacji w krajach UE oraz nowymi metodami pracy socjalnej. Ukończyła szereg szkoleń związanych z tematyką funduszy strukturalnych oraz ekonomii społecznej.

Zainteresowania: praca socjalna z osobami chorującymi psychicznie, socjologia zdrowia i medycyny, ekonomia społeczna, psychiatria środowiskowa.

Adrianna Sarnat-Ciastko

Magister, asystent w Zakładzie Pedagogiki Społecznej i Terapii Pedagogicznej Instytutu Pedagogiki Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Ukończyła studia o specjalności pedagogika społeczna i terapia pedagogiczna oraz politologia. Organizator konferencji ogólnopolskich, dotyczących migracji zarobkowej oraz Kresów Wschodnich w świadomości współczesnych Polaków. Uczestnik licznych ogólnokrajowych sympozjów naukowych, w których wygłaszała referaty dotyczące tematyki m.in.: globalizacji, społeczeństwa obywatelskiego, społeczeństwa informacyjnego, poczucia jakości życia wśród ludzi starszych oraz historii migracji zarobkowej. Inicjator różnych projektów społeczno-kulturalnych, w tym Autorskich Warsztatów Profilaktyczno-Wychowawczych „Jestem dorosły”. W zakresie jej zainteresowań znajdują się współczesne przemiany globalne w kontekście pedagogiki oraz media.

Spis ważniejszych publikacji:

- *Zarys historii migracji zarobkowej Polaków na tle procesów społecznych w Europie i świecie*, [w:] A. Sarnat, E. Podsiadła, B. Cymbrowski, *Za chlebem... wrócić czy zostać? Młodzi Polacy w poszukiwaniu swojej szansy w Polsce i Unii Europejskiej. Materiały pokonferencyjne*, Częstochowa 2006;
- *Prometeizm czy praca u podstaw? Próby uchwycenia profilaktyki w praktyce na podstawie Autorskich Warsztatów Profilaktyczno-Wychowawczych Jestem Dorosły*, [w:] *Państwo a edukacja*, red. T. Tokarz, J. Kochanowicz, Wrocław 2008;
- *Odrębność narodowa i regionalna na tle procesów globalizacji*, „Pedagogika”, t. XVI: *Między tradycją a nowoczesnością*, red. K. Rędziński, Częstochowa 2007;
- *Wokół nastoletniego macierzyństwa – rozważania o sytuacji psychospołecznego funkcjonowania młodocianych matek*, „Pedagogika”, t. XVII: *Wychowanie do dialogu*, red. K. Rędziński, Częstochowa 2008.

Konrad Stępnik

Doktorant w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obecnie współpracuje z Zakładem Socjologii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Interesuje się socjobiologią. Gitarzysta zespołu rockowego (www.myspace.com/mentalterrorr).

Andrzej Szymański

Urodzony w 1967 r., doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Resocjalizacyjnej i Zdrowia WSP TWP w Warszawie. Główne zainteresowania naukowe: zjawisko niedostosowania społecznego, patologie społeczne, profilaktyka.

Ostatnie publikacje:

- *Zagrożenia uzależnieniami wśród młodzieży gimnazjalnej*, [w:] *Zagrożenia cywilizacyjne dzieci i młodzieży w kontekście pedagogicznym*, Mysłowice 2009 (współautor E. Krzyżak-Szymańska);
- *Czynniki zakłócające proces szkolnej adaptacji gimnazjalistów*, [w:] *Zagrożenia cywilizacyjne dzieci i młodzieży w kontekście pedagogicznym*, Mysłowice 2009 (współautor E. Krzyżak-Szymańska);
- *Kształcenie dorosłych w grupach dyspozycyjnych na przykładzie szkolnictwa policyjnego*, [w:] *Dorosły w procesie kształcenia*, red. A. Fabiś, B. Cyboran, Bielsko-Biała – Zakopane 2009 (współautor E. Krzyżak-Szymańska);
- *Psychologiczne uwarunkowania niepowodzeń policyjnej procedury „Niebieska Karta” w diagnozowaniu sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka w rodzinie dysfunkcyjnej*, [w:] *Psychologiczno-pedagogiczne problemy trudności i zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych w rodzinie oraz sposoby ich rozwiązywania*, red. J.M. Stanik, Warszawa 2009;
- *Działalność Policji w zapobieganiu i zwalczaniu przemocy w rodzinie*, [w:] *Rodzina na początku III tysiąclecia – obraz przeszłości i teraźniejszości*, t. 2, red. H. Marzec, Cz. Wiśniowski, Piotrków Trybunalski 2009 (współautor E. Krzyżak-Szymańska).

Justyna Tomczyk

Polonistka i socjolożka; asystentka w Zakładzie Socjologii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Jej pasją jest moda oraz historia ubioru.

Jolanta Wilsz

Doktor nauk technicznych, dr hab. nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, prof. AJD, członek rzeczywisty Akademii Nauk Pedagogicznych Ukra-

iny w Kijowie. Łączna ilość publikacji: 4 monografie, 15 prac pod redakcją i współredakcją, 217 artykułów naukowych (polskich i zagranicznych), udział w 128 konferencjach krajowych i zagranicznych. Główne zainteresowania naukowe: teoretyczne i praktyczne problemy pedagogiki pracy i poradnictwa zawodowego oraz problemy funkcjonowania człowieka w różnych obszarach działalności (m.in. w edukacji, w procesie pracy, w zarządzaniu).

Monografie:

- *Znaczenie niekształtowalnych cech osobowości człowieka w procesie kształcenia przedzawodowego*, Częstochowa 1996;
- *Mechanizmy samoregulacji w systemie kształcenia*, Częstochowa 1996/1997;
- *Funkcje względnie stałych właściwości sterowniczych człowieka w zarządzaniu*, Częstochowa 1990;
- *Teoria pracy. Implikacje dla pedagogiki pracy*, Kraków 2009.

Agata Woźniak-Krakowian

Psycholog, doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii, specjalność naukowa: społeczna psychologia kliniczna oraz patologie i dewiacje. Posiada gruntowną wiedzę i rzetelne przygotowanie do prowadzenia zajęć z zakresu psychologii, socjologii i logopedii, jest bowiem absolwentką Uniwersytetów: Śląskiego i Warszawskiego. W pracach naukowych porusza problematykę maladaptacji dzieci i młodzieży oraz trudności przystosowawczych ludzi w różnych fazach ontogenezy, a także subiektywnej percepcji poczucia jakości życia różnych grup zawodowych w czasach zmian społecznych, co wymaga szerokiego oglądu społecznego. Jest autorką ponad 50 publikacji naukowych. Współpracuje edytorsko z wieloma ośrodkami naukowymi w Polsce, takimi jak: Warszawa, Rzeszów, Kielce czy Łódź. Prowadzi zajęcia z zakresu psychologii klinicznej i zaburzeń osobowości, przejawów patologii społecznych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych w czasach zmiany społecznej. Ostatnie publikacje:

- Woźniak-Krakowian A., *Postrzeganie ciała, piękna i urody – wyznaczniki i konsekwencje społeczne*, „Pedagogika Społeczna”, rok VIII, nr 1 (31), red. T. Pilch, Warszawa 2009;
- Woźniak-Krakowian A., *The perceptron of the body, Beauty and good looks*, [w:] *Tradicie a inovacie vo vychove a vzdelavani modernej generacije ucitel'ov*, red. A. Akimjak, F. Długoś, Katolícka Univerzita v Ružomberku. Pedagogická fakulta Inštitút Juraja Paleša v Levoči;
- Woźniak-Krakowian A., *Directions of Changes in the Polish Village – the Example of Social Aid in the Commune of Kłobuck*, [w:] *Between theory and practice – a modern view on the social work*, red. D. Marzec, B. Kraus, A. Žilova, Częstochowa 2009;

-
- *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., *Wprowadzenie*, [w:] *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., *Wycofana młodzież*, [w:] *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., Pawlica B., *Przemoc wewnątrzrodzinną i jej wybrane konsekwencje dla dzieci i młodzieży*, [w:] *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., Pawlica B., *Wybrane przejawy zachowań agresywnych dzieci i młodzieży*, [w:] *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., Ortenburger D., *Poczucie alienacji jako kategoria doświadczeń młodzieży w kontekście społecznym*, [w:] *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., Ortenburger D., *Wiktymizacja ofiar przemocy – od zranionej godności do zmniejszenia odporności*, [w:] *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., Wieczorek G., *Przemoc w szkole jako zjawisko społeczne*, [w:] *Problemy marginalizacji dzieci i młodzieży*, red. A. Woźniak-Krakowian, E. Napora, I. Gomółka-Walaszek, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., Majta I., *Niepełnosprawni, starzy, grubi, brzydcy – psychologiczne i socjologiczne aspekty atrakcyjności*, [w:] *Osoby z niepełnosprawnością w systemie pomocy społecznej*, red. M. Mirowska, Częstochowa 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., *Zadania psychologii klinicznej realizowane w doradztwie zawodowym i pośrednictwie pracy*, [w:] *Wybrane aspekty doradztwa zawodowego*, red. G. Wieczorek, Katowice 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., Wieczorek G., *Kompetencje pracowników publicznych służb zatrudnienia*, [w:] *Wybrane aspekty doradztwa zawodowego*, red. G. Wieczorek, Katowice 2009;
 - Woźniak-Krakowian A., *Kult ciała – wyznaczniki atrakcyjności dla młodzieży*, [w:] *Edukacja w dobie przemian kulturowych. Księga jubileuszowa po-*

święcona prof. J. Sztumskiemu, red. K. Rędziński, M. Łapot, Częstochowa 2009.

Michał Zgajewski

Student V roku historii i II roku filozofii w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Zainteresowania: historia Meksyku, muzyka, literatura piękna.

Szanowni Autorzy rocznika „Tolerancja”

Prosimy o zastosowanie się do niniejszych wskazówek odnośnie do formatowania tekstu, co bardzo ułatwi nam późniejszą pracę redakcyjną. Z góry bardzo dziękujemy.

1. Tekst proszę dostarczyć jako dokument Word.doc 2007 (pocztą oraz drogą elektroniczną na wskazany poniżej adres).
2. Dokument proszę nazwać swoim nazwiskiem („KowalskiJ”).
3. Proszę ograniczyć się do 20 stron maszynopisu (1800 znaków na stronie).
4. Przed tekstem, po lewej: imię i nazwisko, w następnym wersie tytuł pracy.
5. Przypisy proszę robić za pomocą automatycznej funkcji w Wordzie.
6. Cytaty w tekście proszę pisać w cudzysłowie, bez kursywy, tą samą czcionką co cały tekst, proszę nie wyróżniać oddzielnym wersem.
7. Tytuły i zwroty obcojęzyczne (wyłącznie!) proszę pisać kursywą.
8. Przypisy wg wzoru:

Książka:

A. Kępiński, *Poznanie chorego*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2004.

Rozdział w książce:

J. Bomba, E. Mamrot, M. Orwid, *Schizofrenia*, [w:] *Zaburzenia psychiczne u młodzieży*, red. M. Orwid, PZWL, Warszawa 1981.

Czasopismo:

B. Barbaro, A. Cechnicki, M. Rostworowska, *Wskaźnik ujawnionych emocji (EE) jako podstawowy wskaźnik prognostyczny w schizofrenii. Przegląd badań*, „Psychiatria Polska” 1986, nr 20 (2).

9. W przypisach proszę stosować łacińskie określenia i skróty: op. cit., ibidem, idem, eadem.
10. Na końcu artykułu bibliografia w porządku alfabetycznym wg nazwiska autora.

Wzór:

Barbaro B., Cechnicki A., Rostworowska M., *Wskaźnik ujawnionych emocji (EE) jako podstawowy wskaźnik prognostyczny w schizofrenii. Przegląd badań*, „Psychiatria Polska” 1986, nr 20 (2).

Kępiński A., *Poznanie chorego*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2004.

Orwid M., *Zaburzenia psychiczne u młodzieży*, PZWL, Warszawa 1981.

11. Na końcu artykułu proszę zamieścić **streszczenie tekstu po polsku i angielsku**, zawierające przetłumaczony tytuł i główne tezy oraz wnioski zawarte w pracy.
12. W osobnym pliku tekstowym (Word) prosimy przesłać:
 - „notę o autorze” oraz spis ważniejszych publikacji.
 - aktualne dane teleadresowe:
Dane autora:
Imię i nazwisko:
Tytuł i stopień naukowy:
Miejsce pracy, stanowisko:
Zainteresowania:
Adres:
Telefon:
E-mail:
13. Wszystkie teksty nadesłane przez Autorów traktujemy jako wersję ostateczną, przeznaczoną do opracowania redakcyjnego i publikacji.
14. „Tolerancja: Studia i Szkice” znajduje się na liście czasopism punktowanych MEiSW (2 punkty).

Prace prosimy przysyłać drogą elektroniczną na adres: **j.tomczyk@ajd.czyst.pl** oraz pocztą (wraz z wersją elektroniczną): prof. dr hab. Adam Rosół, Wydział Nauk Społecznych – Instytut Filozofii, Socjologii i Psychologii, Akademia im. Jana Długosza, ul. Waszyngtona 4/8, 42-217 Częstochowa (z dopiskiem „Tolerancja”).

Poprzednie tomy rocznika „Tolerancja” są dostępne w formacie pdf na stronie internetowej Biblioteki Głównej AJD: www.bg.ajd.czyst.pl/wydawnictwo.php.